

SYLWETKI PROFESORÓW POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

JAN WIKTOR TOMASZ ZAWIDZKI

(1866—1928)

Jan Wiktor Tomasz Zawidzki urodził się 20 XII 1866 r. we Włukach koło Płocka, w rodzinie zarządcy majątku. W 1884 r. ukończył szkołę realną J. Pankiewicza w Warszawie i wyjechał do Petersburga, gdzie otrzymał posadę rysownika w biurze technicznym Olszewskiego, reprezentanta firmy Lilpop, Rau i Loewenstein. W styczniu 1886 r. przeniósł się do Rygi i rozpoczął studia w Bałtyckiej Szkole Technicznej, początkowo na Wydziale Mechanicznym (do 1887), a potem na Wydziale Chemicznym (do 1892). Następnie w prywatnej pracowni chemii fizycznej prof. P. Weldena napisał pracę dyplomową i po zdaniu egzaminów oraz wykończeniu projektu fabryki otrzymał w 1896 r. dyplom inżyniera. W październiku tego roku udał się do Lipska, gdzie podjął pracę naukową pod kierunkiem prof. W. Ostwalda na miejscowym uniwersytecie. Obronił tu w 1900 r. pracę doktorską pt. „Ueber di Dampfdrucke hinärer Flüssigkeitgemische” przyniosła mu rozgłos w świecie nauki i do dziś jest uważana za klasyczną pozycję w swojej dziedzinie.

W 1900 r. J. Zawidzki powrócił do Rygi, ponieważ otrzymał asystenturę u prof. P. Waldena na Politechnice Ryskiej, powstałej po upaństwowieniu Bałtyckiej Szkoły Technicznej. Przekształcenie prywatnej szkoły w państwową politechnikę przyniosło uczelni korzyści, Wydział Chemiczny otrzymał nowoczesne, zaopatrzone w kosztowną aparaturę pracownie. J. Zawidzki wprowadził tam po raz pierwszy obowiązkowe ćwiczenie z pomiarów fizyko-chemicznych. W latach 1902—1907 podjął dodatkową pracę w szkole dentystycznej jako wykładowca chemii nieorganicznej. W 1903 r., korzystając z subwencji rządowej, wyjechał na kilka miesięcy do Amsterdamu, gdzie zapoznał się z najnowszymi badaniami H. W. Bakhuisa Roozebooma i wykonał pracę pt. „O równowagach w układzie azotanu amonowego i azotanu srebra”. W 1906 r. uzyskał docenturę w Katedrze Chemii Fizycznej na Politechnice Ryskiej, a już w następnym roku został mianowany profesorem zwyczajnym w Akademii Rolniczej w Dublanach, gdzie otrzymał Katedrę Chemii Ogólnej. W Dublanach nastąpił zasadniczy zwrot w jego zainteresowaniach naukowych, czego dowodem stały się publikacje z zakresu kinetyki chemicznej. Dokonał istotnego przekształcenia równań kinetycznych i ułożył tablice obrazujące przebieg najbardziej typowych przypadków w kinetyce chemicznej.

W 1917 r. prof. J. Zawidzki objął kierownictwo Katedry Chemii Nieorganicznej na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, wkrótce jednak przeniósł się do Warszawy, ponieważ 18 I 1918 r. został rektorem Politechniki Warszawskiej (PW). Powołany na członka Komisji Stabilizacyjnej, ustalającej pierwszy skład profesorów PW, wywarł pozytywny wpływ na jej decyzje. Sam został 19 V 1919 r. mianowany profesorem zwyczajnym PW i do końca życia kierował Katedrą Chemii Nieorganicznej na Wydziale

Chemicznym tej uczelni. Funkcję rektora PW sprawował jeszcze w roku akad. 1918/19, a prorektora w niezwykle ciężkich dla uczelni latach 1919/20—1920/21. W latach 1918—1919 był również profesorem Katedry Chemii Nieorganicznej na Uniwersytecie Warszawskim.

W 1918 r. został przez Radę Regencyjną powołany na członka Rady Stanu Królestwa Polskiego. Choć niechętny wszelkim zajęciom administracyjno-biurowym, w 1924 r. przez kilka miesięcy pełnił funkcję dyrektora Departamentu Szkolnictwa Wyższego w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, a od grudnia 1924 r. do marca 1925 r. kierował tym resortem. Był założycielem i redaktorem (1921—1928) *Roczników Chemii*. Sprawował ponadto wiele funkcji społecznych. W latach 1919—1920 był wiceprezesem, a w latach 1922—1923 prezesem Polskiego Towarzystwa Chemicznego i kierownikiem jego biblioteki. Pełnił funkcję sekretarza generalnego Akademii Nauk Technicznych, której by inicjatorem i członkiem od 1920 r. oraz wiceprezesa Kasy im. Mianowskiego (1921—1928). Przewodniczył ponadto akcji budowy nowego gmachu Biblioteki Jagiellońskiej i utworzenia Biblioteki Narodowej w Warszawie. Bibliotece Narodowej przekazał swój cenny księgozbiór. Był też kuratorem, a w latach 1927—1928 przewodniczącym Rady Naukowej Chemicznego Instytutu Badawczego.

W dorobku naukowym prof. J. Zawidzkiego znalazło się ponad 100 publikacji z dziedziny termochemii, elektrochemii, kinetyki chemicznej. Największe sukcesy osiągnął w badaniach nad składem chemicznym warstw powierzchniowych roztworów, prężnością i składem pary podwójnych mieszanin cieczy, a w zakresie kinetyki chemicznej — nad dynamiką reakcji autokatalitycznych. Interesował się historią chemii w Polsce, prowadził też studia nad udziałem kobiet w rozwoju tej dyscypliny naukowej, publikował biografie znanych chemików. Wynalazł aparaturę do ciągłej destylacji termicznej mieszanin cieczy, do demonstracji zjawisk dysocjacji termicznej i do badania szybkości przebiegu reakcji chemicznych w wyższych temperaturach.

W 1918 r. został członkiem korespondentem, a w 1920 r. członkiem czynnym Polskiej Akademii Umiejętności. Od 1918 r. był też członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, od 1922 r. wchodząc w skład jego zarządu. Otrzymał również członkostwo zagranicznych towarzystw naukowych: Niemieckiego Towarzystwa Chemicznego (1903), Rosyjskiego Towarzystwa Fizyko-Chemicznego (1905), Niemieckiego Towarzystwa im. Bunsena (1912) oraz Francuskiego Towarzystwa Chemicznego (1921).

Prof. J. Zawidzki zmarł w Warszawie 14 IX 1928 r. i został pochowany na cmentarzu Powązkowskim (217-III-14). Był odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta (1923).